

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของ “สัตวแพทย์” และการศึกษาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทย

1.1 ความหมายของ “สัตวแพทย์”

นับแต่อดีตเป็นต้นมา ในสายงานทางด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์ อาชีพทางด้านสัตวแพทย์ เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัช พยาบาล ฯลฯ ต่างก็เป็นสายวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อการให้บริการ ในการดูแลช่วยเหลือทางด้านสุขภาพของมนุษย์ แต่ปัจจุบันคงยากที่จะปฏิเสธอีกอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญเกี่ยวกับมนุษย์ซึ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าอาชีพข้างต้นนั่นคือวิชาชีพ “สัตวแพทย์”

โดยส่วนใหญ่แล้ว เรามักจะเข้าใจกันว่าสัตวแพทย์มีหน้าที่รักษาและดูแลในคุณภาพชีวิตของสัตว์ต่าง ๆ เท่านั้น แต่ความจริงแล้วสัตวแพทย์ก็มีส่วนร่วมในการร่วมดูแล ส่งเสริม และป้องกันต่อการสูญเสียคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

สัตวแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย (14) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับ “สัตวแพทย์” ไว้ดังต่อไปนี้

1. นายสัตวแพทย์ หมายถึง ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่งตามพระราชบัญญัติควบคุมการบำบัดโรคสัตว์ พุทธศักราช 2505
2. สัตวแพทย์ หมายถึง ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นสอง ก. ตามพระราชบัญญัติควบคุมการบำบัดโรคสัตว์ พุทธศักราช 2505
3. ผู้ประกอบอาชีพสัตวแพทย์ หมายถึง นายสัตวแพทย์ และ สัตวแพทย์

จากการทบทวนวรรณกรรม ยังมีผู้ที่ให้นิยามของคำว่า “สัตวแพทย์” อยู่อีกหลายท่าน โดยสรุปแล้ว “สัตวแพทย์” จึงหมายถึง บุคลากรทางสาธารณสุขซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลและให้บริการด้านสุขภาพสัตว์ งานรักษาสัตว์ป่วย และป้องกันโรค รวมทั้งให้คำแนะนำเรื่องของการให้อาหาร พฤติกรรม การผสมพันธุ์และแพร่พันธุ์ในสัตว์ การเฝ้าระวังโรคติดต่อ งานควบคุมพาหะนำโรค งานชันสูตร งานตรวจผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์ และให้หมายความรวมถึงโรคติดต่อระหว่างสัตว์และมนุษย์ และการโภชนาภิบาลด้านสุขศาสตร์การอาหารและการปนเปื้อนในอาหารที่มีต้นกำเนิดมาจากสัตว์ (15, 16, 17, 18)

1.2 การศึกษาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทย

ในเรื่องของการศึกษา คณะแพทยกับคณะสัตวแพทยใช้ระยะเวลาและหลักสูตรการศึกษาเท่ากัน และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วไปประกอบอาชีพก็มีสาขาวิชาการรักษาล้ำยคล้ายคลึงกันอีก พร้อมทั้งมีจรรยาบรรณควบคุมการประกอบอาชีพของแต่ละวิชาชีพเช่นเดียวกัน ข้อแตกต่างเพียงประการเดียว คือ การแพทย์ศึกษาเพื่อกระทำการรักษาคณ ส่วนการสัตวแพทยศึกษาเพื่อกระทำการรักษาสัตว์ (19)

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2478 ที่การศึกษาวิชาชีพสัตวแพทย ได้เริ่มต้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีการทดลองครบรอบ 60 ปี แห่งการสถาปนาคณะสัตวแพทยศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ 16 เมษายน พ.ศ. 2538 จนปัจจุบันสถานศึกษาที่ผลิตสัตวแพทย์ได้เพิ่มมากขึ้นรวมเป็น 6 แห่ง ในประเทศไทย ได้แก่ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร ปัจจุบันมีบัณฑิตสัตวแพทย์รับใช้สังคมกว่า 2,500 คน โดยมีบทบาทในด้านการดูแลสุขภาพสัตว์ ปศุสัตว์ สัตว์เลี้ยง และงานด้านอนุรักษ์สัตว์ป่า การเพิ่มผลผลิตสัตว์ การผลิตและดูแลผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่มีคุณภาพปราศจากโรคสัตว์ติดคน ถูกสุขอนามัยปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ที่มีความสำคัญทางสัตวแพทย์สาธารณสุข

จากการรวบรวมค้นคว้าข้อมูลประวัติความเป็นมาทางการศึกษาสัตวแพทยศาสตร์ จาก สุระ ทิมมาศย์(20) และ ชีรศักดิ์ ชักนำ(21) นั้นพบว่า ราชการสัตวแพทย์ได้เริ่มต้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2477 ซึ่งรัฐบาลได้ทำสัญญาจ้าง มิสเตอร์ เอช. เอส. เลียวนาร์ด (Mr. H.S. Leonard M.R. C.V.S.) สัตวแพทย์ปริญญชาชาวอังกฤษ เข้ามาเป็นที่ปรึกษาสัตวแพทย์คนแรกของกระทรวงเกษตรราธิการ โดยมีวัตถุประสงค์ให้จัดวางโครงการและตั้งต้นปราบโรคระบาดสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรครินเดอร์เปสต์ และในปี พ.ศ. 2449 ได้จัดให้มีการสอนวิชาสัตวแพทย์ขึ้นโดยให้พนักงานของกรมช่างใหม่เป็นนักเรียน แต่การสอนได้ดำเนินไปเพียง 2 ปีก็ต้องหยุดไป

การศึกษาสัตวแพทยศาสตร์ในประเทศไทย เริ่มจากการขอตั้งโรงเรียนนายดาบสัตวแพทย์ขึ้นเพื่อดูแลรักษาและสัตวบาลในกระทรวงกลาโหม โดยต่อมาได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนนายสิบสัตวรักษ์ และโรงเรียนอัสวแพทย์ทหารบกในภายหลังเมื่อ พ.ศ. 2455 ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนสอนวิชาสัตวแพทย์แห่งแรกของประเทศไทย

ในระยะแรก ๆ นั้น ทางรัฐบาลได้ทำสัญญาจ้างนักสัตวแพทย์ชาวต่างประเทศมาเป็นที่ปรึกษา และในปี พ.ศ. 2466 รัฐบาลได้ทำสัญญาจ้างมิสเตอร์ อาร์.พี. โจนส์. (Mr.R.P. Jones. M.R. C.V.S.) ซึ่งได้ทำให้กิจการด้านสัตวแพทย์เริ่มเป็นที่รู้จักไปอย่างกว้างขวาง และท่านผู้นี้ก็ได้รับการยกย่องเปรียบเสมือนบิดาของวงการสัตวแพทย์อีกด้วย

การศึกษาในระดับปริญญาตรีของสัตวแพทยศาสตร์ เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อทางราชการได้เห็นความสำคัญ และส่งเสริมวิชาสัตวแพทยศาสตร์ให้ได้มาตรฐานและทัดเทียมกับต่างประเทศ จึงได้มีการจัดตั้งแผนกอิสระสัตวแพทยศาสตร์ขึ้นที่คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ชั้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพ.ศ.2478 เพื่อผลิตสัตวแพทยศาสตร์บัณฑิต ซึ่งมีหลักสูตร 5 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ก็ได้ปรับปรุงหลักสูตรเป็น 6 ปี

แผนกอิสระสัตวแพทยศาสตร์ได้โอนย้ายไปสังกัดหน่วยงานราชการหลายแห่ง โดยปี พ.ศ. 2485 ได้โอนย้ายไปสังกัดมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และกระทรวงสาธารณสุข และเลื่อนฐานะมาเป็นคณะสัตวแพทยศาสตร์ จนกระทั่งโอนย้ายไปสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กระทรวงเกษตรราธิการ ในปี พ.ศ. 2979 และในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2502 จนในปี พ.ศ. 2515 ได้โอนไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2510 ได้มีพระราชบัญญัติโอนกิจการทรัพย์สินข้าราชการลูกจ้าง และเงินงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับราชการของคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เฉพาะส่วนที่ตั้งอยู่ ณ ตำบลวังใหม่ อำเภอปทุมวัน ไปเป็นของคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2510 ส่วนคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ยังคงมีนิสิตเรียนอยู่จำนวน 4 คน ทำให้มีการเรียนการสอนด้านสัตวแพทยศาสตร์ใน 2 มหาวิทยาลัย

เพื่อเป็นการเพิ่มสัตวแพทยศาสตร์บัณฑิต ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ขาดแคลน ในปี พ.ศ. 2519 จึงได้มีการจัดตั้งคณะสัตวแพทยศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น และในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการจัดตั้งคณะสัตวแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกที่มีการเรียนการสอนด้านสัตวแพทยศาสตร์ขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการสถาปนาคณะสัตวแพทยศาสตร์ขึ้นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้ดำเนินการเปิดรับนักศึกษาในปี พ.ศ. 2539 และในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการจัดตั้งสถาปนาคณะสัตวแพทยศาสตร์ขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล (มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เดิม) ในปัจจุบันจึงมีการเรียนการสอนในสาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยทั้งหมด 6 แห่ง

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังในวิชาชีพสัตวแพทย์

2.1 ความหมายของความคาดหวัง

มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคาดหวังไว้หลายคน กล่าวโดยรวม ความคาดหวัง นั้นจึงหมายถึง ระดับแห่งความปรารถนาที่บุคคลกำหนดหรือคาดหวังว่าจะทำได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนสภาวะทางจิตใจ เป็นความรู้สึกนึกคิด หรือเป็นความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลที่คาดคะเน คาดการณ์ล่วงหน้าต่อบางสิ่งบางอย่างว่า ควรจะมี ควรจะเป็น หรือควรจะเกิดขึ้น (22,23)

ความคาดหวัง จึงเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ความคาดหวัง เป็นการคาดคะเนของตัวบุคคลถึงโอกาสและระดับแห่งความสำเร็จที่เขาจะทำได้จริง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมที่อาจส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรค(24) นอกจากนี้ การคาดหวังจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน หากบุคคลใดไม่มีประสบการณ์ มาก่อนมักจะไม่มี ความคาดหวัง หรือหากมีความคาดหวังก็มักไม่เกิดขึ้นตามจริงที่คาดหวังไว้ (25)

2.2 ทฤษฎีแห่งความคาดหวัง

ลีทวิชค วรานูสันติกุล (26) กล่าวว่า นักจิตวิทยาในยุคปัจจุบันที่อยู่ในกลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism) มีความเชื่ออย่างหนักแน่นว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญาหรือความคิดในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่ง เพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่สนองความต้องการของตนเองด้วยความเชื่อเช่นนั้นเอง จึงเกิดมีคติฐาน (Assumptions) ดังนี้

- (1). พฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้น โดยผลรวมของแรงผลักดันภายในตัวของเขาเอง และแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม
 - (2). มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการ ความปรารถนา และเป้าหมายแตกต่างกัน
 - (3). บุคคลตัดสินใจที่จะทำพฤติกรรม โดยเลือกจากพฤติกรรมหลายอย่าง สิ่งที่เป็นข้อมูลให้เลือกได้แก่ ความคาดหวังในค่าของผลลัพธ์ที่จะได้ภายหลังจากการแสดงพฤติกรรม
- จากฐานคิดดังกล่าว นักจิตวิทยากลุ่มนี้ Vroom (27) ได้เสนอทฤษฎีซึ่งจะมีศัพท์วิชาการที่จะต้องทำความเข้าใจอยู่ 3 ประการดังนี้

- (1). การคาดหวังว่าถ้าพยายามทำแล้วจะทำได้ (Effort – Performance Expectancy) หมายถึงการที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าว่าถ้าหากตนเองลงมือแสดงพฤติกรรมอย่างเต็มที่แล้ว จะมีโอกาสหรือความน่าจะเป็นสูงมากหรือน้อยเพียงใด ก็จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ
- (2). การคาดหวังว่ากระทำแล้วจะได้ผลลัพธ์ (Performance – Outcome Expectancy) หมายถึงการที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมว่า ถ้าหากเขาจะกระทำพฤติกรรมนั้นได้แล้วเขาจะได้ผลลัพธ์ที่จะเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรต่อตัวเขา
- (3). ค่าของผลลัพธ์ (Valence) หมายถึง คุณค่า หรือความต้องการที่ผลลัพธ์มีให้แก่บุคคลที่จะต้องแสดงพฤติกรรมออกไป เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์นั้น

ทฤษฎีความคาดหวังตามแนวคิดของ Vroom (27) นั้นกล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงานหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาองค์ประกอบทั้งสามภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด เมื่อได้ทำงานประสบความสำเร็จตามความคาดหวังของตนเองแล้วก็จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่ง และจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความคาดหวังในการปฏิบัติงาน พบว่า เมื่อบุคคลคาดหวังว่าจะพบความสำเร็จในงานหรือมีผลปฏิบัติงานดี จะทำให้เกิดแรงจูงใจ มีความพึงพอใจในงาน ปฏิบัติงานอย่างมีความสุข และคงอยู่ในงานได้นาน

2.3 องค์ประกอบของความคาดหวัง

Bandura (28) เสนอองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถตน ดังนี้

(1). ความสำเร็จในการทำงาน (Performance accomplishment) เป็นตัวเพิ่มความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลและการไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานหลายครั้งซ้ำกันจะเป็นตัวลดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง

(2). การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious experienced) เป็นสิ่งแนะหรือ ตัวแบบที่บุคคลนำมาพิจารณา ความสามารถของตน

(3). การพูดชักจูงจากผู้อื่น (Verbal persuasion) เป็นการรับเอาคำแนะนำชักจูงของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาความสามารถของตน ซึ่งบุคคลจะเกิดความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะทำงานได้สำเร็จ แม้จะเคยทำงานไม่สำเร็จ แล้วเป็นการเพิ่มกำลังใจและความมั่นใจ

(4). ความตื่นตัวทางอารมณ์ (Emotional arousal) บุคคลจะรับรู้ว่าคุณตื่นตัวเมื่อมีความวิตกกังวลหรือความกลัวจากอาการกระตุ้นของร่างกาย ในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากนั้นจะทำให้การทำงานได้ผลไม่ดี

2.4 เหตุแห่งความคาดหวัง

บนพื้นฐานทางจิตใจของมนุษย์ มูลเหตุของความคาดหวังจะมาจากความต้องการของบุคคล โดยต่อจากนี้ไปจะอธิบายถึงแนวคิดของทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

Maslow (29) ได้สรุปลักษณะของการจูงใจไว้ว่า การจูงใจจะเป็นไปตามลักษณะของความ ต้องการอย่างมีระเบียบลำดับขั้นของความ ต้องการนี้ก็คือ “Hierarchy of needs”

ความต้องการของมนุษย์จะมีลำดับขั้น 5 ประการคือ

1. ความต้องการด้านกายภาพ (Physiological needs)
2. ความต้องการทางด้านความปลอดภัย / ความมั่นคง (Security or Safety needs)
3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belongingness needs)
4. ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในสังคม (Esteem or Status needs)
5. ความต้องการบรรลุศักยภาพแห่งตน (Self Actualization)

จากทฤษฎีความต้องการดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นว่าความต้องการกับความคาดหวังนั้นเป็นสิ่งที่คาบเกี่ยวกันในเรื่องของความหมายอยู่มาก แต่ก็พอแบ่งแยกลำดับของการเกิดได้ว่าความต้องการของคนเรานั้นจะเกิดขึ้นมาก่อน ความคาดหวังจึงจะตามมา

2.5 อิทธิพลแห่งความคาดหวัง

Bandura (28) กล่าวว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองมีผลต่อบุคคล ดังนี้

1. การเลือกกระทำพฤติกรรมในชีวิตประจำวันนั้น
2. การใช้ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน
3. กระบวนการคิดและปฏิกิริยาทางอารมณ์
4. เป็นผู้กำกับผลที่เกิดจากการกระทำพฤติกรรมมากกว่าเป็นผู้ทำนายพฤติกรรม

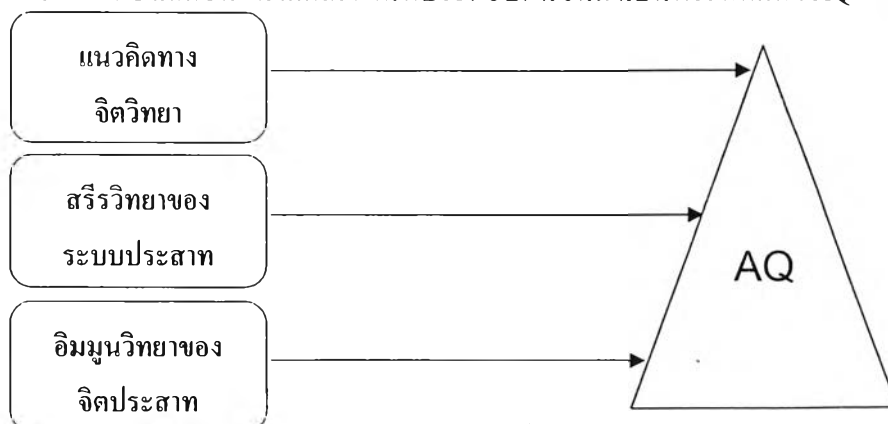
ความคาดหวังนั้นก็เป็นสิ่งจำเป็นมากอย่างหนึ่งในการทำงาน เพราะความคาดหวังในแง่บวกและการมองในแง่ดี เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลใช้ความพยายามในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ การทำงานใดก็ตามหากมีความคาดหวังมากก็ย่อมตั้งใจทำงานนั้นมาก การประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นย่อมจะมีมากด้วย แต่หากมีความคาดหวังน้อยอาจจะทำให้ตั้งใจทำงานนั้นน้อย การประสบความสำเร็จก็ย่อมจะมีน้อยตามไปด้วย (30)

จากแนวคิดและหลักฐานทางทฤษฎีในเรื่องของความคาดหวังนั้น ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ความคาดหวังนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะความคาดหวังเป็นเสมือนกับแรงผลักดันให้มนุษย์เรานั้นมีพลังในการดำเนินชีวิตและต่อสู้ต่อไป

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

3.1 ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Adversity Quotient หรือ A.Q. พัฒนาขึ้นโดย Stoltz (10) ซึ่งเขียนหนังสือชื่อ “Adversity Quotient : Turning Obstacles into Opportunities” ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ว่าหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความยากลำบาก โดยความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) มีพื้นฐานมาจากวิทยาศาสตร์ 3 สาขา ซึ่งเสมือนผนังแต่ละด้านที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นพีระมิดแห่ง AQ ดังนี้

ภาพที่ 1 วิทยาศาสตร์ 3 สาขา ที่ประกอบขึ้นมาเป็นศาสตร์แห่ง AQ (10)

1. จิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้ (Cognitive Psychology)

หากบุคคลคิดว่าอุปสรรคและความคับข้องใจนั้นเกิดมาจากภายในจิตใจของตนเอง เกิดจากสภาวะจิตใจที่มีความคิดท้อแท้และสิ้นหวัง คนกลุ่มนี้ก็จะพ่ายแพ้และล้มเหลว ต้องจมอยู่ในความทุกข์ทรมาน

2. อิมมูโนวิทยาของจิต – ประสาท (Psycho – neuroimmunology)

นักวิชาการพบว่าความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของมนุษย์เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนโดยตรง ความเข้มแข็งทางจิตและการควบคุมตนเองส่งผลต่อภูมิคุ้มกันต้านโรคร้ายไข้เจ็บของร่างกาย

3. สรีรวิทยาของระบบประสาท (Neurophysiology)

สมองของมนุษย์นั้นมีโครงสร้างซึ่งสามารถสร้างความเคยชินได้ หากมนุษย์เรานั้นสามารถเปลี่ยนจิตได้สำนึกใหม่ สร้างทัศนคติทางบวกก็จะช่วยพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของคนได้

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ยังคงมีผู้ให้ความสนใจและร่วมสร้างนิยามความหมายตามสถานการณ์ที่ต่างกันออกไป แต่โดยรวมแล้วนั่นก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะเผชิญและเอาชนะต่ออุปสรรคและเหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่หือถอย รู้จักวิธีที่ชาญฉลาดที่จะจัดการต่อปัญหาที่เผชิญด้วยวิธีที่ดีที่สุด และเพียรพยายามนำตนไปสู่จุดหมายปลายทางแห่งความสำเร็จที่ตนเองตั้งใจไว้ แม้จะมีปัญหาอุปสรรคขวากหนามกั้นระหว่างทางเพียงไร ก็พยายามที่จะเผชิญกับสิ่งเหล่านั้นด้วยความตั้งใจจริง (11,31,32,33,34,35)

3.2 ความสำคัญของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีความวิทยาศาสตร์และศิลป์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับโลกปัจจุบันได้ สามารถที่จะกำหนดความสำเร็จในด้านการทำงาน การเรียน และวิถีการดำเนินชีวิต จากแนวคิดของ Stoltz (10) นั้นสามารถสรุปในการช่วยทำนายว่า

1. บุคคลใดสามารถอดทนต่อความยากลำบาก,อุปสรรค และฝ่าฟันสิ่งเหล่านั้น ได้ดีเพียงใด
2. บุคคลใดสามารถเป็นผู้เอาชนะหรือพ่ายแพ้
3. บุคคลใดจะล้มเลิกการทำงาน หรือจะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคจนได้รับความ สำเร็จ

3.3 การแบ่งกลุ่มคนตามแนวคิดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ)

รูปแบบของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มคนที่พบได้ระหว่างการปีนเขา เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน ซึ่งในทุก ๆ คนนั้นต่างมีชีวิตที่เหมือนการไต่เขา การที่จะพิชิตยอดเขาได้ต้องอาศัยจิตใจที่มุ่งมั่น จดจ่อและมีความอดทนซึ่งสามารถนำมาใช้เปรียบเทียบกับทีมงานและองค์กรได้เพื่อให้องค์กรหรือทีมงานนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ ใน 3 กลุ่มมีลักษณะของความคิดและความสำเร็จที่แตกต่างกันดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ถอนตัว (The Quitter)

เป็นกลุ่มที่ท้อถอยง่าย และจะปฏิเสธการปีนเขาหรือจะพยายามหลีกเลี่ยงถ้าตนเองต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ดูแล้วยุ่งยาก และลำบาก บุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่สามารถยอมแพ้อะไรก็ได้โดยง่ายดาย หากเขาต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหาอะไรสักอย่าง ถ้าเขาเลือกได้ก็จะเลือกที่จะถอนตัว จะไม่ไขว่คว้าโอกาสทั้งหมดที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นโอกาสที่ดีที่ได้ผ่านเข้ามาในชีวิตของเขาเอง

กลุ่มที่ 2 ผู้พักแรม (The Camper)

กลุ่มนี้จะต่างกับกลุ่มแรกที่ว่า กลุ่มผู้พักแรมนี้ได้มีความพยายามเมื่อเริ่มแรก แต่มุ่งมั่นไปยังไม่ถึงเท่าที่ควรก็เริ่มจะหาที่เรียบ ๆ ที่สะดวกสบายเพื่อหยุดตัวเองเพียงแค่นั้น ไม่ยอมที่จะมุ่งต่อไป บุคคลกลุ่มนี้ยังพอได้รับผลประโยชน์อยู่บ้างจากการเดินทาง การทำงานหรือเผชิญกับอุปสรรคปัญหาของพวกเขาจะกระทำตามมาตรฐานที่เขาคิดว่าเขาจะทำได้ ซึ่งก็อาจถือว่าเป็นขั้นตอนแห่งความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ความสำเร็จในระดับนี้เขาจะสามารถรักษาไว้และพัฒนาต่อไปได้หากพวกเขาพยายามที่จะก้าวต่อไปสู่ความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 3 นักปีนเขา (The Climber)

กลุ่มนี้จะมีความเพียรพยายามจะปีนเขาให้ไปถึงยอดเขาได้ โดยไม่ย่อท้อแม้จะมีอุปสรรคขวางกั้นสักเพียงใดก็ตาม มีลักษณะนิสัยชอบความเสี่ยง ชอบสู้กับความยากลำบาก บุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้ซึ่งอุทิศตัวให้กับการก้าวขึ้นสู่ความสำเร็จแทบทั้งชีวิตของเขาเอง บุคคลกลุ่มนี้จะไม่สนใจถึงภูมิหลัง และข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการเผชิญกับปัญหาที่อยู่ตรงหน้า ไม่กังวลถึงเคราะห์ดีหรือเคราะห์ร้าย พวกเขาจะก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง The Climber จะเป็นบุคคลที่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้ และไม่ยอมให้อายุ เพศ เชื้อชาติ ร่างกาย หรือความพิการทางจิตใจ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคมาอยู่ในเส้นทางแห่งการนำไปสู่ความสำเร็จของพวกเขา

ประทักษ์ ลิขิตเลอสรวง (12) ได้แบ่งบุคคลตามทฤษฎีของ Stoltz ตามลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบบุคคลตามทฤษฎีของสตอลทซ์ ตามลักษณะต่าง ๆ

	The Quitter	The Camper	The Climber
1. วิถีชีวิต	ไม่ขวนขวาย ชีวิตเรียบง่าย น่าเบื่อหน่าย	กระตือรือร้นบ้าง ชีวิตขึ้นลงบ้าง แต่ขออยู่นิ่ง ๆ ในที่สุด	กระตือรือร้นอย่างมาก ชีวิตท้าทาย มีรสชาติ พบความสำเร็จ
2. การงาน	ไม่ทะเยอทะยาน ไม่กระตือรือร้น ขี้เกียจ	มีความคิดสร้างสรรค์ พลังใจ ผลงานอยู่ในระดับ ปานกลาง นานวันก็ฝ่อลง	เต็มด้วยพลัง มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำ เรียนรู้ พัฒนา ตนเองตลอดเวลา
3. มนุษยสัมพันธ์	โดดเดี่ยว เดียวดาย	กลัว ๆ กล้า ๆ	ดัดด้ากับความสัมพันธ์
4. ปฏิกริยาต่อการเปลี่ยนแปลง	ลังเล และรอคอย จด ๆ จ้อง ๆ	มีข้อจำกัดในการเปลี่ยน แปลงใหญ่ ๆ	ท้าทายการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวได้ทุกสถานการณ์
5. ภาษาสนทนา	มักปฏิเสธปิดกั้นตนเอง	ประนีประนอมไม่ซีซี๊ด	มีความเป็นไปได้อยู่เสมอ
6. การฝ่าฟันอุปสรรค	พ่ายแพ้อย่างง่ายดาย	มีข้อจำกัด	ชนะ - ประสบความสำเร็จ
7. ความมุ่งมั่นในชีวิต	ปัจจัย 4 (Physiological need)	ความมั่นคงปลอดภัยและ การยอมรับ (Psychological need)	เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ และ ประชาคมโลก (Self - Actualization)

3.4 ประเภทของอุปสรรค ความยากลำบากในชีวิต

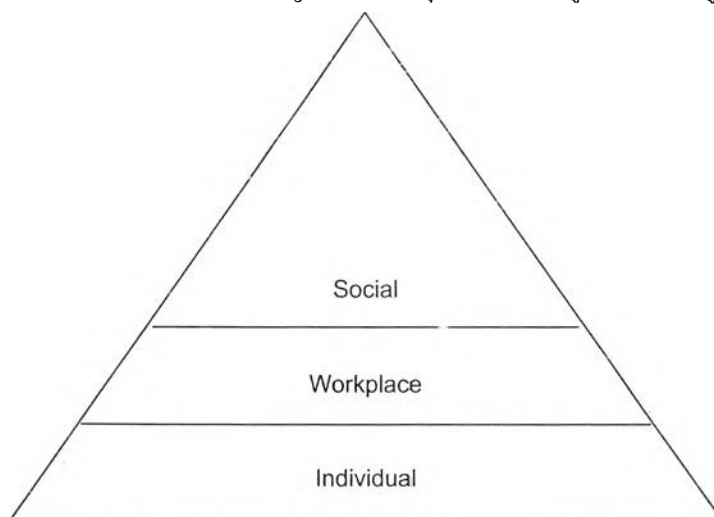
ความยากลำบากและอุปสรรคปัญหาต่างๆ ต่างเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญตลอดการดำรงชีวิต บุคคลจะมีมุมมองต่อสิ่งที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ตนกำลังเผชิญอยู่ว่าเป็นปัญหาใหญ่หรือเล็กแตกต่างกัน

Stoltz (10) ได้กล่าวถึงอุปสรรค 3 ประการในชีวิตที่คนเราจะต้องเผชิญจะมี

1. อุปสรรคทางสังคม (Societal Adversity) คือ ความทุกข์ที่เกิดภายในระดับสังคมที่อยู่อาศัย เช่นความทุกข์ที่เป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ค่าเงินอ่อนตัว ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย หรือ ความสามารถในการจ้างงานที่ลดน้อยลง อัตราการว่างงานสูง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความตึงเครียดทางการเมืองของต่างประเทศ ปัญหาการขาดความอบอุ่นในสังคม ปัญหาเรื่องยาเสพติด สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคนในสังคมทั้งสิ้น

2. อุปสรรคทางอาชีพ (Workplace Adversity) ความไม่มั่นคงด้านอาชีพการทำงาน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้คนไม่ทุ่มเทในงานเนื่องจากความไม่แน่นอนของบริษัทที่ตนทำงานอยู่ การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและมีผลกระทบต่อคนทำงาน ดังเช่น การเปลี่ยนแปลงขององค์กรต่าง ๆ ซึ่งได้แก่การ Reengineering, Downsizing, Restructuring การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้บริษัทอยู่รอด มีประสิทธิภาพแต่จะเป็นต้นเหตุของการเลิกจ้าง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่กระทบต่อมายังคนทำงาน

3. อุปสรรคในระดับบุคคล (Individual Adversity) เป็นอุปสรรคความทุกข์ยากที่กระทบระดับบุคคลโดยที่เป็นการกระทบมาเป็นขั้น ๆ จากอุปสรรคทางสังคมและที่ทำงานที่เขาอาศัยอยู่ ในการที่บุคคลจะเอาชนะอุปสรรคนั้น บุคคลสามารถปรับเปลี่ยนโดยการสร้างวิถีชีวิตให้เป็นโอกาส มีการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคให้อยู่ในระดับที่สูงเพียงพอ

ภาพที่ 2 แสดงถึง อุปสรรค 3 ประการที่คนเราต้องเผชิญ(10)

3.5 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคประกอบด้วย 4 มิติ โดยเรียกอย่างย่อว่า CO₂RE ซึ่งเป็นมิติที่ใช้ในการประเมินระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (10) โดยมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 การควบคุม (C = Control) หมายถึง ระดับความรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองให้สามารถข้ามผ่านเหตุการณ์ที่ยากลำบากหรืออุปสรรคไปได้

ผู้ที่มีมิติด้านการควบคุมสูง ได้แก่ คนที่สามารถเข้าใจปัญหาความยากลำบาก มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา (Proactive Approach) และพยายามหาทางออกในการแก้ปัญหาเพื่อทำให้ตนเองผ่านพ้นอุปสรรค และความยากลำบากได้ในระดับสูง

มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ (O2 = Origin and Owner) หมายถึง ระดับการวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยอื่นที่เป็นองค์ประกอบของอุปสรรคว่ามีสาเหตุมาจากอะไร โดยการพิจารณาจากตัวเองก่อนเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เคยทำผิดพลาดในอดีต และนำมาปรับปรุงแก้ไข การโทษตนเองจะนำไปสู่การสำนึกเสียใจแล้วตระหนักรู้ว่าเป็นความรับผิดชอบของตนเอง และมีบทบาทในการต้องหาทางแก้ไขให้ได้ ไม่ผลักภาระความรับผิดชอบให้คนอื่น

ผู้ที่มีมิติด้านสาเหตุและความรับผิดชอบสูง ได้แก่ ผู้ที่มีแนวโน้มคิดว่าสาเหตุของอุปสรรคเกิดมาจากสาเหตุใด โดยพิจารณาค้นหาจากตนเองสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งการที่พิจารณาที่ตนเองก่อน จะเป็นการกล่าวตำหนิตนเองเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองจากความผิดพลาดที่เกิด คนที่มีมิติสูงจะยินดีรับผิดชอบในผลของสิ่งที่ตนทำไม่ผลักความรับผิดชอบ

มิติที่ 3 การเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ (R = Reach) หมายถึง การวัดความสามารถในการเข้าสู่ปัญหาที่ยุ่ยากต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนว่ามีมากน้อยเพียงใด

ผู้ที่มีมิติด้านการเข้าสู่ปัญหาอย่างมีสติ ได้แก่ คนที่สามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบ และควบคุมผลกระทบตลอดจนความเสียหายที่ผลต่อการดำเนินชีวิตเมื่อมีความยุ่งยากเกิดขึ้น เป็นผู้พร้อมรับกับอุปสรรคความยากลำบากทุกสถานการณ์ ไม่หวั่นไหว ไม่จมอยู่กับความทุกข์ที่มากับความยากลำบาก แต่คิดว่า อุปสรรคเป็นเหมือนเหตุการณ์หนึ่งที่ผ่านเข้ามาและจะผ่านไป

มิติที่ 4 ความอดทน (E = Endurance) หมายถึง การรับรู้ถึงความคงทนของอุปสรรคได้มากหรือน้อยและความสามารถในการรับมือกับความยืดหยุ่นของอุปสรรครวมถึงหาวิธีที่จะขจัดให้หมดไป

ผู้ที่มีมิติด้านความอดทนสูง ได้แก่ ผู้ที่รับรู้ว่าคุณอุปสรรคจะคงทนอยู่ในระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น และสามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกฝนทักษะและความรู้ความสามารถ มีความหวัง มีกำลังใจ มีความพยายามที่จะหาทางเอาชนะอุปสรรคความยากลำบาก ในขณะที่ผู้ที่มีมิติด้านนี้ต่ำ จะเป็นคนที่สิ้นหวังในชีวิต คิดว่าคุณอุปสรรคที่เกิดขึ้นไม่สามารถขจัดออกไปได้และไม่พยายามหาทางแก้ไข ยอมรับว่าสิ่งที่เกิดหรือเผชิญอยู่นั้นยังเป็นอุปสรรคของตนต่อไป

3.6 ลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

แจค เวลช์ (36) ผู้บริหารระดับสูง ของบริษัท เจเนอรัลอิเล็กทริก (General Electrics) หรือ จีอี (GE) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตจะต้องมีดังนี้

1. มิวสิยทัศน์ หรือที่เรียกว่า Vision
2. การที่มีพลัง (Energetic)
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Confidence)
4. จะต้องเป็นคนกล้าตัดสินใจ กล้าที่จะเสี่ยง แต่จะต้องเสี่ยงอยู่บนเหตุผล

Stoltz (10) ได้กล่าวว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงมีแนวโน้มในการนำหลักสำคัญ 4 ประการมาใช้เพื่อจัดอุปสรรคหรือจัดการกับสถานการณ์ที่เลวร้ายดังนี้

1. ระบุได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมได้ หรือควบคุมไม่ได้
2. กำหนดขอบเขต จำกัดขอบเขตของปัญหานั้น ๆ
3. แสดงความรับผิดชอบ และแสดงความเป็นเจ้าของในปัญหา
4. รับรู้ว่าเป็นเพียงอุปสรรคชั่วคราวซึ่งต้องการการแก้ไขอย่างถูกวิธี

สำหรับคนที่มีความรู้สึกในการควบคุม (Sense of Control) มีแนวโน้มที่จะมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูง คนประเภทนี้จะไม่โทษคนอื่น ถ้าพบความล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จ แต่จะรับผิดชอบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นยังไม่นำความล้มเหลวหรือสิ่งที่ผิดพลาดมาทำร้ายตนเอง คนกลุ่มนี้ตระหนักรู้ว่าปัญหามีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ลักษณะของแต่ละคน มีความเชื่อว่าปัญหาที่ประสบอยู่นั้นมีขอบเขต มีระยะเวลา และสามารถจะถูกจัดการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มยอมรับการเปลี่ยนแปลง กล้าเสี่ยง และเรียนรู้จากความผิดพลาดที่ผ่านมา มีความรับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนเอง และถือเป็นหน้าที่ของตนเอง คนกลุ่มนี้ยังมุ่งผลที่การกระทำ ควบคุมแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองและมีลักษณะที่จะปรับเปลี่ยนสิ่งที่ยากลำบากหรือสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับมาเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

Website 4-homebusiness.com (37) ได้กล่าวว่าบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูง จะมีคุณลักษณะดังนี้

- กลับสู่สภาพเดิม ได้เร็วเพื่อเผชิญหน้ากับอุปสรรค
- เป็นผู้กระทำที่มีตำแหน่งสูงสุด และสนับสนุนการกระทำที่ยากขึ้น
- มองโลกในแง่ดีอย่างแท้จริง
- ทำงานเสี่ยงอันตรายที่จำเป็น
- ประสบความสำเร็จจนการเปลี่ยนแปลง
- ยังคงมีสุขภาพที่ดี มีพลังกำลัง และมีชีวิตชีวา
- จัดการกับการแข่งขันที่ย่างยากและซับซ้อน
- บากบั่นอดสาหัส
- นำสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา
- เป็นผู้ที่มีความคิดและแก้ไขปัญหาย่างว่องไว กระฉับกระเฉง
- เรียนรู้ เติบโต และปรับปรุง

บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคต่ำ จะมีคุณลักษณะดังนี้

- ล้มเหลว
- กลายเป็นคนเศร้าหมอง
- รู้สึกช่วยเหลือตนเองไม่ได้
- ไม่พัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ
- ทนทุกข์กับความเจ็บป่วย
- จมลงในปัญหา
- หลีกหนีงานและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ท้าทาย
- วางมือจากความคิดใหม่ ๆ และเครื่องมือที่ไม่คุ้นเคย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังในวิชาชีพและความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

สำหรับการศึกษาในเรื่องของความคาดหวังนั้น พบว่า มีผู้ให้ความสนใจต่อตัวแปรดังกล่าวมากมายหลายท่าน ซึ่งมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างหลากหลายกลุ่มแตกต่างกันออกไป เช่น บุคานัน (38) ได้สรุปผลงานวิจัยไว้ว่า การสร้างความรู้สึกรู้สึกให้ปฏิบัติงานหรือสมาชิกองค์การเห็นว่าพวกเขานั้นมีโอกาสก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในงาน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเพิ่มความรู้สึกรู้สึกผูกพันต่อองค์การหรือบทบาทของหน้าที่การทำงานของตัวเองได้ สำหรับ ฟอนเทรน (39) ก็ศึกษาการเปรียบเทียบทางสังคมและการควบคุมความคาดหวังส่วนบุคคล และการแสดงออกที่คาดหวังในสถานการณ์ที่แปลกใหม่ ซึ่งผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการประสบความสำเร็จนำไปสู่ความคาดหวังและความเชื่อมั่นที่สูง

ในทางกลับกันความล้มเหลวมักนำไปสู่ความคาดหวังและความเชื่อมั่นที่ต่ำ ซึ่งจากผลงานวิจัยของ ดวิก (40) ได้ศึกษาบทบาทของความคาดหวังและการระบุนเหตุของพฤติกรรมในการบรรเทาความหดรอลัยตายอยาก พบว่า มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างเด็กที่คิดว่าตัวเองโง่กับเด็กที่คิดว่ายังพยายามไม่พอ เด็กที่หดรอลัยตายอยากจะมุ่งไปผลของความล้มเหลว ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งจะมองไปยังวิธีแก้ไขความล้มเหลว เด็กที่หดรอลัยตายอยากจะอ้างเหตุผลของความล้มเหลวว่าเกิดจากการขาดความสามารถ สำหรับ ดวิก เดวิทสัน เนลสัน และเอ็นนา (41) ก็ได้ศึกษาความหดรอลัยตายอยากในเพศที่ต่างกัน พบว่า ผู้หญิงตอบสนองแตกต่างมากกว่าผู้ชายในการรับคำวิจารณ์จากครูหรือคนที่มีฐานะหรือตำแหน่งเท่า ๆ กัน ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะรับคำวิจารณ์แบบถาวรและกระจายไปทุกส่วนของชีวิต ส่วนผู้ชายเห็นเป็นเรื่องชั่วคราว ดังนั้นผู้หญิงเรียนรู้ในการอ้างถึงความล้มเหลวว่าเป็นนิสัยที่ติดตัวมาตลอด ในขณะที่ผู้ชายเรียนรู้ในการอ้างเหตุผลของความล้มเหลวว่ามาจากสิ่งชั่วคราว อาทิเช่นขาดสิ่งจูงใจ ดวิกแสดงให้เห็นว่าความสำคัญของความ

แตกต่างระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงในการตอบสนองต่ออุปสรรค ผู้หญิงมักมองว่าเป็นความผิดของตนเอง ในขณะที่ผู้ชายมองว่ายังพยายามไม่เต็มที่ และ ไดเนอร์ และ ดวิก(42) ก็ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความหาคอถ้อยคำของ : กระบวนการของความสำนึก พบว่า เด็กที่หาคอถ้อยคำของความสำเร็จ มองความสำเร็จเป็นผลสืบเนื่องมาจากพวกเขาขาดความสามารถและไม่สามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ส่วนเด็กที่มีความเชี่ยวชาญ (Mastery Children) จะเน้นปัจจัยแรงจูงใจและมองความสำเร็จว่าสามารถเอาชนะมันได้ ความแตกต่างที่เกิดขึ้น คือ เด็กที่หาคอถ้อยคำของความสำเร็จ จะประเมินจำนวนความสำเร็จที่ได้รับต่ำเกินไป (และประเมินจำนวนความสำเร็จสูงเกินไป) ไม่มองว่าความสำเร็จเป็นตัวชี้บ่งถึงความสามารถและไม่คาดหวังว่าความสำเร็จจะมีความต่อเนื่อง ความสำเร็จที่ตามมาจะทำให้พวกเขาลดคุณค่าของตัวเองลง แต่เด็กที่มีความเชี่ยวชาญ จะไม่สะทกสะท้านต่อความสำเร็จ

สำหรับการศึกษางานวิจัยของ ซิลิคแมน และชอร์แมน (43) ศึกษารูปแบบการอธิบายสาเหตุที่เป็นตัวทำนายผลผลิตของงานในตัวแทนขายประกันชีวิต พบว่า คำอธิบายหรือแบบของการอ้างเหตุผล (วิธีการตอบสนองต่ออุปสรรค) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่หนักแน่นต่อความสำเร็จในด้านต่าง ๆ พนักงานขายที่มองโลกในแง่ดีมีแนวโน้มอัตราการขายดีกว่าพวกที่มองโลกในแง่ร้ายถึงร้อยละ 88 และความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ตอบสนองต่ออุปสรรคและความสามารถในการขายมีความแข็งแกร่งมากขึ้น และยังมี แสคเคทซ์และแคมเบล (44) ได้ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบว่าการประสบความสำเร็จในงาน มีผลทำให้การรับรู้ความสามารถของตนในงานเพิ่มขึ้นหรือไม่ โดยทำการทดลองกับนักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 92 คน (เพศชาย 46 คน และเพศหญิง 46 คน) โดยให้นักศึกษากลุ่มนี้ทำงานเป็นกลาง ไม่มีเพศใดเก่งกว่าเพศใด ซึ่งกิจกรรมที่ให้ปฏิบัติ คือ แก้ปัญหาคำที่ถูกนำมาจัดเรียงอักษรใหม่ กลุ่มหนึ่งจะได้รับปัญหาที่ง่ายเพื่อให้เป็นกลุ่มที่ “ประสบความสำเร็จ” ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งได้รับปัญหาที่ยากเพื่อให้เป็นกลุ่มที่ “ล้มเหลว” การประเมินความสามารถของตนเองนี้เป็นการประเมินทั้งในด้านความมั่นใจในการทำงาน และระดับความยากของงานที่บุคคลคิดว่าสามารถปฏิบัติได้ นอกจากนี้ยังวัดความสนใจในงานด้วยเช่นกัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมีการประเมินความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น และสนใจในงานเพิ่มขึ้น ขณะที่กลุ่มที่ล้มเหลวมีการประเมินตนเองต่ำลง และสนใจในงานลดลง

ยังมีงานวิจัยในประเทศไทยส่วนหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวข้องกับเรื่องของความคาดหวัง ในอาชีพ เช่น บุญรับ สักดิมณี (45) ได้ทำการศึกษาการสร้างเสริมจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมในการทำงานราชการเป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อประเมินผลการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองแก่ข้าราชการบรรจุใหม่ในสังกัดกระทรวงต่าง ๆ จำนวน 120 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมุ่งอนาคต และ มีงานวิจัยของ วิชัย พรหมเมศ (46)

ได้ศึกษาความคาดหวังของนักศึกษาสายอาชีพสังกัดกรมอาชีวศึกษาต่อการทำงานภาคอุตสาหกรรม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในอาชีพนั้น ได้แก่ เพศ และสถาบันการศึกษาของนักศึกษา สำหรับ คธา เกษรมาลา(47) ได้ทำการศึกษาความคาดหวังในวิชาชีพของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ซึ่งผลการวิจัยพบว่าข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่ได้รับรางวัลหรือคำชมบ่อย จะมีความคาดหวังในวิชาชีพตำรวจมากที่สุด ส่วนการศึกษาของ พิไลวรรณ จันทร์สุกรี (48) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังในงานของนักศึกษาพยาบาลปีที่สี่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เขตภาคเหนือ 5 แห่ง จำนวน 340 คน พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีระดับความคาดหวังในงานสูงทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ความคาดหวังในความพยายามต่อการปฏิบัติงาน ความคาดหวังในการกระทำต่อผลการปฏิบัติงาน และความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์หรือรางวัล และจากผลการศึกษาของ ณรงค์ ทรัพย์เย็น(49) ที่ได้ทำการศึกษาความคาดหวังของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ต่อบทบาทของนายตำรวจการปกครองในการส่งเสริมจริยธรรม โดยทำการเก็บข้อมูลกับนักเรียนนายร้อยตำรวจในชั้นปีที่ 1 - 4 ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคาดหวังในด้านการดำรงตนในความยุติธรรม ส่วนรายได้ของบิดามารดามีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความคาดหวังในด้านความอดทนต่อความเจ็บใจ ความไม่มั่งคั่งมากในลาภผล การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์

จากการศึกษาส่วนเรื่องของความคาดหวัง โดยส่วนใหญ่แล้วนั้นมักพบว่า จะเป็นเรื่องของ การศึกษาคาดหวังที่มุ่งถึงความสำเร็จ ซึ่งจากการวิจัยมักจะพบว่า การที่บุคคลมีความคาดหวังต่อสิ่งใด ๆ แล้ว บุคคลนั้นจะสามารถโน้มนำตนเองไปสู่สิ่งที่ปรารถนานั้นได้หรือไม่ และเมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังที่พบบ่อยนั้น จะเห็นได้ว่า ผลงานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาว่า ความแตกต่างในเรื่องเพศ สถานศึกษา ลักษณะเฉพาะบางอย่างของกลุ่มที่ศึกษา การเงิน และคุณภาพของการเรียนของบุคคลนั้น จะมีส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนความคาดหวังให้ปรากฏเป็นภาพแห่งความจริงขึ้นมาได้หรือไม่

สำหรับในระยะหลัง ๆ ที่ผ่านมานี้ ก็เริ่มมีผู้คนสนใจที่จะทำการศึกษาในเรื่องของ ความสามารถในการฟันฝ่าและเผชิญอุปสรรคมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็เดีย(50) ได้ศึกษาความสามารถในการฟันฝ่าและเผชิญอุปสรรคของผู้ประกอบการที่ได้รับสิทธิบัตร จำนวน 199 คน ในการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นความเสมอภาคระหว่างบุคคลที่ยอมรับประโยชน์ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงความคิดให้เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีตัวตน แม้จะมีอุปสรรคและสิ่งที่ทำนายต่าง ๆ ก็ตาม ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงการควบคุมสถานการณ์เมื่อมีความทุกข์ยาก และเหตุผลที่แสดงให้เห็นถึงการคุกคามว่ามีนัยสำคัญระหว่างเทคนิคและวิธีการของผู้ประกอบการ แลบลัส และ คณะ (10) ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในบริษัท Deloitte & Touche LLP, Minnesota Power, ADV

Telecommunications and U.S. West พบว่าผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคจะเป็นผู้ที่มีความสุขในงานให้บริการ ผู้ที่มี AQ สูงจะมีประสิทธิภาพในการทำงาน มีผลผลิตสูง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสุขในสัมพันธภาพและสุขภาพดี มีความยืดหยุ่น มีความพึงพอใจในงาน สามารถสร้างรายได้ได้มากกว่าผู้ที่มี AQ ต่ำ สำหรับ Stoltz (10) ได้ศึกษาบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในวิชาชีพต่าง ๆ โดยดูจากแบบทดสอบสติปัญญามาตรฐานโดยทั่ว ๆ ไป พบว่าแบบ ทดสอบเหล่านี้แสดงให้เห็นสิ่งที่คนนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จ แต่สิ่งที่ซ่อนเร้นทำให้คน ๆ นั้นประสบผลสำเร็จก็คือ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค และ ค้นพบว่าถ้าหากบุคคลนั้น ๆ ได้รับการฝึกฝนในเรื่องของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคก็จะทำให้คน ๆ นั้นมีพัฒนาการของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแล้วจะมีความคงทนสามารถพัฒนาและปรับปรุงได้ เห็นเป็นจริงได้

สำหรับในประเทศไทยแม้จะมีการศึกษาในเรื่องนี้ไม่มากนัก แต่ก็เริ่มมีการค้นหาคำตอบในเรื่องของ AQ ให้กับคนไทยมากขึ้น โดยชวนจิตร ธุระทอง (51) ก็ได้ศึกษาถึงเชาวน์ปัญญา เชาวน์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขาย บริษัทสรรพสินค้าเซ็นทรัลจำกัด สาขาในเขต กทม. จำนวน 141 คน โดยใช้แบบประเมิน ARP Quick Take™ ของ Stoltz (10) ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าแผนกขายมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามค่าเฉลี่ยของบุคคลทั่วไป ส่วน นกคณ คำเต็ม(52) ก็ได้ทำการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่สามารถบอกได้ถึงความสัมพันธ์และสามารถทำนายตัวแปรความสำเร็จในวิชาชีพของหัวหน้าผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ ซึ่งพบว่าการสนับสนุนจากครอบครัวและความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จในวิชาชีพของหัวหน้าผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ เกสร ภูมิดี (53) ก็ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีบุคลิกภาพการสัมฤทธิ์ผลสูงนั้นจะมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพด้านการสัมฤทธิ์ผลปานกลางและต่ำ และ วินัส ภัคดีนรา (54) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาวน์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (AQ) โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดยโสธร ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของนักเรียน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่เป็นองค์ประกอบ Q₁ (ความควบคุมตนเอง) ส่วนด้านที่เป็นองค์ประกอบของ Q₂ (ความเครียดวิตกกังวล) มีความสัมพันธ์ในทางลบ

จากการศึกษาวิจัยในเรื่องของ AQ หรือ ความสามารถในการฟื้นฝ่าและเผชิญอุปสรรคเท่าที่ผ่านมานั้นจะพบว่า มีผู้สนใจที่จะศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเอื้อต่อการมี AQ

และพัฒนาการมีศักยภาพทางด้านนี้ในตัวบุคคล ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีคนให้ความสนใจในการศึกษา ประกอบไปด้วยเรื่องของปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง และ ศักยภาพทางการศึกษาของนักเรียน นักศึกษา อีกทั้งตัวแปรต่าง ๆ ที่มีโอกาสอ้างอิงและสนับสนุนในการมีหรือสร้างสรรค์ AQ เช่น เพศและอาชีพ ซึ่งก็ล้วนแต่มีความน่าสนใจที่จะมาค้นหาคำตอบว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ในระดับใดต่อการมีความสามารถในการฟันฝ่าและเผชิญอุปสรรคของบุคคล

แม้ผลงานวิจัยในประเทศไทยจะมีการศึกษาวิจัยในเรื่องของความคาดหวังในวิชาชีพ และ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคอยู่ไม่มากนัก แต่จากการที่ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังในวิชาชีพและความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นก็พบว่า ความคาดหวังในวิชาชีพนั้น อาจเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างให้บุคคลผู้ประกอบอาชีพเกิดความสามารถ ในการที่จะเผชิญต่อปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามารายล้อมต่อวิถีการดำเนินชีวิต ทั้งที่เป็นกิจวัตร ประจำวัน และ หน้าที่การงาน ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาต่อตัวแปรทั้งสองในประเด็นของความ เกี่ยวข้องในอิทธิพลที่มีต่อกัน และในการศึกษาครั้งนี้ก็ยังคงคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นตัวแปรส่วนบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาในชั้นปีที่ 6 ที่ศึกษาอยู่ในคณะสัตวแพทยศาสตร์ทั่วประเทศไทยอีกด้วย เพื่อให้ผลงานวิจัยชิ้นนี้สามารถอธิบายได้ในรายละเอียดของความแตกต่างที่ไม่ควรถูกมองข้าม